

Список використаної літератури

1. Васильев А. Н. Тактический прием – основа следственной тактики / А. Н. Васильев // Социалистическая законность. – 1974. – № 4. – С. 43–48.
2. Комарков В. С. Тактика допроса : учеб. пособие / В. С. Комарков. – Харьков : Харьк. юрид. ин-т, 1975. – 64 с.
3. Фахрутдинов К. К. К исследованию эффективности тактических приемов допроса / К. К. Фахрутдинов // Вопросы эффективности советского уголовного процесса. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1976. – С. 120–130.
4. Якушин С. Ю. Тактические приемы при расследовании преступлений. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1983. – 102 с.
5. Лукашевич В. Г. Основы теории профессионального общения следователя : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність / В. Г. Лукашевич. – К., 1993. – 35 с.
6. Образцов В. А. Криминалістика: Цикл лекцій по новій програмі курсу / В. А. Образцов. – М. : Юрикон, 1994. – 254 с.
7. Криміналістика : підручник / [кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітько]. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х. : Право, 2008. – 464 с.

Надійшла до редколегії 11.11.2010

ДЕНИСЮК С. Ф. ПРОБЛЕМЫ КЛАССИФИКАЦИИ ТАКТИЧЕСКИХ ПРИЁМОВ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

На основе анализа криминалистической литературы выделены основания группировки тактических приемов. Определены проблемы классификации тактических приемов и указано на возможные пути их решения.

DENYSYUK S. PROBLEMS OF CLASSIFICATION OF TACTICAL METHODS WAYS OF THEIR DECISION

On the basis of analysis of criminalistics literature the grounds of grouping of tactical methods are selected. Problems of classification of tactical methods are determined and the probable ways of their decision are indicated.

УДК 347.96

А. М. КУЛІШ,

*доктор юридичних наук, доцент,
декан юридичного факультету
Сумського державного університету*

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

З'ясовано поняття правового статусу, окреслено особливості правового статусу податкової міліції в системі правоохоронних органів. Проаналізовано систему нормативно-правових актів, що регламентують правоохоронну діяльність податкової міліції.

Демократизація суспільних відносин, конституційна реформа, активізація процесів євроінтеграції, удосконалення законодавства в напрямку посилення захисту прав та свобод громадянина вимагають насамперед чіткого визначення структури правоохоронної системи, теоретичного обґрунтування сутності правового статусу суб'єктів правоохоронних органів, шляхів і напрямків удосконалення їх діяльності.

Певні проблеми правоохоронної діяльності

і функціонування окремих правоохоронних органів досліджувалися у роботах В. Б. Авер'янова, М. І. Ануфрієва, І. В. Арістової, О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, І. П. Голосніченка, А. Т. Комзюка, В. В. Конопльова, Ю. Ф. Кравченка, І. Є. Марочкина, Н. П. Матюхіної, М. І. Мельника, О. М. Музичука, Н. В. Сибільова, Є. М. Поповича, Т. О. Пікулі, С. В. Петкова, О. П. Рябенко, М. І. Хавронюка, Ю. С. Шемшученка, В. К. Шкарупи, М. К. Якимчука, Х. П. Ярмачі тощо. І хоча впродовж останніх років дослідження особливостей

діяльності правоохоронних органів України та їх правового статусу сучасними науковцями провадилося досить активно, окреслені проблеми не можна вважати вирішеними ні у практичному, ні в теоретично-методологічному аспекті.

Метою даної статті є з'ясування особливостей правового статусу податкової міліції в системі правоохоронних органів, у зв'язку з чим планується визначити особливості правового статусу податкової міліції в системі правоохоронних органів.

Дослідження особливостей організації та функціонування правоохоронної системи України робить необхідним визначення адміністративно-правового статусу суб'єктів такої діяльності. Забезпечення законності і правопорядку в Україні як однієї з провідних сфер діяльності держави здійснюється переважно за допомогою певної сукупності державних структур і є особливим елементом державного управління, однією з функцій держави. Держава в особі органів державної влади здійснює організуючу, цілеспрямовану діяльність з розбудови демократичного суспільства, забезпечення додержання прав, свобод та інтересів учасників суспільних відносин. Органи державної влади здійснюють свої повноваження через структурований механізм, певну організаційну побудову системи органів. Органи, які мають державно-владні повноваження, функціонують з метою впровадження основних напрямків державного розвитку, окреслених у Конституції України. Однією з найважливіших проблем розбудови української держави є проблема формування механізму забезпечення дієвості державних інституцій – органів державної влади [1, с. 97].

Переходячи до висвітлення особливостей адміністративно-правового статусу податкової міліції в системі правоохоронних органів, необхідно з'ясувати зміст категорії «правовий статус», без розуміння якої неможливо усвідомити роль, місце та перспективи розвитку правоохоронних органів в Україні. Слово «статус» у перекладі з латини означає становище, стан когось-небудь або чого-небудь [2, с. 355], правове становище громадян, виборних осіб, державних і громадських органів, установ, організацій, міжнародних організацій [3, с. 770]. Визначення правового статусу суб'єктів права має важливе значення для з'ясування їх правових можливостей, встановлених правом меж дозволеної поведінки. З іншого боку, дослідження правового статусу дозволяє удоскона-

лювати законодавство, яке його регулює, оскільки завдання законодавця і юридичної науки в цілому полягає у тому, аби знайти оптимальний варіант правових норм, за допомогою яких можна було б ефективно впливати на суспільні відносини [4, с. 3].

Правовий статус – це реальність, яка складається з об'єктивних, реально існуючих елементів, визначивши та проаналізувавши які, можна пізнати це явище в цілому. Усвідомивши правовий статус як цілісну систему, серед її структурних елементів можна виділити головні, з'ясувати характер їх взаємозв'язків з іншими елементами. Тобто, застосовуючи системний метод дослідження, можна пізнати поняття «правовий статус» як юридичне явище, видокремити його статичні й динамічні елементи [5, с. 109].

Правовий статус у нормативному змісті будучи складовою частиною системи права, виступає відіграє роль відносно самостійного регулятора суспільних відносин [6, с. 18]. За допомогою даної юридичної категорії визначається природа, місце суб'єктів права в системі суспільних відносин, їх права й обов'язки стосовно інших суб'єктів тощо.

З огляду на сказане можна зробити висновок, що правовий статус правоохоронних органів відіграє надзвичайно важливу роль у вирішенні завдань побудови в Україні правової соціальної держави. Однак дана категорія належить сьогодні до найменш розроблених та неоднозначних. Примітно, що в багатьох сучасних підручниках з відповідних дисциплін поняття правового статусу правоохоронних органів взагалі відсутнє [1–6 тощо]. Така ситуація сприяє неоднозначному тлумаченню компетенції правоохоронних органів, ускладнює створення методологічних засад їх взаємодії, робить непереконливими численні класифікації правоохоронних органів, оскільки незрозуміло, на підставі яких елементів правового статусу ті чи інші державні та недержавні органи віднесені дослідниками до правоохоронних.

Належність до державних органів податкової міліції прямо не закріплена в жодному правовому акті. Стаття 19 Закону України «Про Державну податкову службу в Україні», яка має назву «Податкова міліція та її завдання» визначає лише склад, функції та завдання вказаних органів (у той час як статус Державної податкової адміністрації (далі – ДПА) України як центрального органу виконавчої влади чітко визначено у ч. 1 ст. 4 цього ж Закону) [7]. Однак, враховуючи положення ст. 22 Закону

України «Про Державну податкову службу в Україні», відповідно до якої посадовим особам податкової міліції для виконання покладених на них обов'язків надаються у тому числі права, передбачені пунктами 1–4, абзацами 2, 3, 6 п. 5, пунктами 6–12, 14, підпунктами «а» і «б» п. 15 (з урахуванням положень цього Закону, інших законів з питань оподаткування), п. 16 із дотриманням правил проведення податкових перевірок, встановлених законодавством, пунктами 17, 19, 23, 24, 25, 27, 28, 30 ст. 11, статтями 12–15-1 Закону України «Про міліцію», та поширюються вимоги статей 3 і 5 цього самого Закону, можна стверджувати, що податкова міліція має такий самий правовий статус, як і міліція, яка є одним зі структурних підрозділів органів внутрішніх справ і відповідно вважається правоохоронним органом.

Унікальність правового статусу податкової міліції на сучасному етапі розвитку правоохоронної системи полягає в її підпорядкуванні центральному органу виконавчої влади – Державній податковій адміністрації України. Відповідно до положень ч. 1 ст. 19 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» податкова міліція складається зі спеціальних підрозділів з питань боротьби з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів державної податкової служби (далі – ДПС України), і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Податкова міліція ДПС України організовує свою діяльність відповідно до Конституції України, законів України, указів Президента України, постанов Верховної Ради України та відомчих наказів і розпоряджень. Основними нормативними актами, що регламентують завдання, загальну структуру, повноваження, права, правовий і соціальний захист, матеріальне і соціально-побутове забезпечення податкової міліції ДПС України є Закон України «Про державну податкову службу в Україні» та Указ Президента України «Про затвердження Положення про Державну податкову адміністрацію України».

Діяльність податкової міліції за окремими напрямками роботи регулюється: Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами»; Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»; Кримінальним кодексом України; Кримінально-процесуальним кодексом України; Кодексом

України про адміністративні правопорушення.

Крім основних законодавчих актів, діяльність податкової міліції більш детально регулюється відомчими нормативними актами, зокрема наказами ДПА України: «Про затвердження Положення про Головне управління податкової міліції ДПА України»; «Про слідчі підрозділи податкової міліції органів ДПС»; «Про затвердження Положення про Управління по боротьбі з корупцією в органах ДПС ДПА України та Типового положення про регіональне управління (відділ) по боротьбі з корупцією в органах ДПС ДПА України в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі».

Окремими наказами ДПА України регулюються питання організації та проведення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на виявлення злочинів у сфері оподаткування, розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за скоєння злочинів, розслідування яких віднесено до компетенції податкової міліції.

З метою ефективної взаємодії підрозділів податкової міліції з Державною прикордонною службою та Державною митною службою України щодо боротьби з незаконним обігом товарів, контролю за дотриманням чинного законодавства при здійсненні експортних операцій діють спільні накази: Державної прикордонної служби України та ДПА України «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії Державної прикордонної служби України та податкової міліції Державної податкової адміністрації України»; Державної митної служби України та ДПА України «Про затвердження Порядку взаємодії митних і податкових органів при здійсненні державного контролю за експортом окремих видів товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності».

З метою підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності підрозділів податкової міліції підготовлено та введено в дію низку спільних наказів Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України, які регулюють питання організації та проведення оперативно-розшукових заходів із застосуванням технічних засобів щодо виявлення, попередження, припинення та розкриття злочинів у сфері оподаткування.

До структури податкової міліції згідно із Законом України «Про державну податкову службу в Україні» входять:

– Головне управління податкової міліції, Слідче управління податкової міліції та Управління по боротьбі з корупцією в органах

державної податкової служби Державної податкової адміністрації України;

– управління податкової міліції, слідчі відділи податкової міліції, відділи по боротьбі з корупцією в органах державної податкової служби відповідних державних податкових адміністрацій в Автономній Республіці Крим, областях, містах Київ та Севастополь;

– відділи податкової міліції, слідчі відділення (групи) податкової міліції відповідних державних податкових інспекцій у районах, містах, районах у містах, міжрайонних та об'єднаних державних податкових інспекцій.

Податкова міліція здійснює оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Очолює та здійснює загальне керівництво податковою міліцією начальник податкової міліції – Перший заступник Голови ДПА України.

У державних податкових адміністраціях в АР Крим, областях, містах Київ та Севастополь підрозділи податкової міліції очолюють начальники управлінь податкової міліції – перші заступники голів відповідних державних податкових адміністрацій.

Виходячи з організаційної структури податкової міліції з метою виконання покладених на неї завдань організована та функціонує система управління діяльністю податкової міліції, яка включає:

– річне і квартальне планування роботи із зазначенням конкретних цілей, завдань та відповідальних за їх виконання;

– участь керівників податкової міліції у засіданнях колегії ДПА України;

– проведення нарад, заслуховувань;

– видання наказів, розпоряджень, вказівок, інструктивно-методичних та інформаційних листів;

– звітування про результати роботи підрозділів податкової міліції в цілому та окремо по регіонах.

Враховуючи те, що податкова міліція забезпечує достатньо ефективне виконання покладених на неї завдань, вважаємо за доцільне в цілому зберегти існуючу структуру податкової міліції, систему управління і контролю за її правоохоронною діяльністю, вдосконалюючи її відповідно до викликів і потреб, які виникатимуть на шляху подальшого розвитку.

Список використаної літератури

1. Рябченко О. П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин : монографія / О. П. Рябченко ; за заг. ред. О. М. Бандурки. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. – 304 с.
2. Юридический энциклопедический словарь / под ред. А. Я. Сухарева. – М. : Сов. энцикл., 1987. – 720 с.
3. Юридичний словник / за ред. Б. М. Бабія, Ф. Г. Бурчака, В. М. Корецького, В. В. Цветкова. – К. : Голов. ред. Укр. рад. енцикл., 1983. – 872 с.
4. Латинян А. А. О содержании понятия правового статуса субъектов права / А. А. Гатинян // Воплощение ленинских идей в советском праве. – Калининград : КЮИ, 1970. – С. 2–10.
5. Сирота А. І. Деякі проблеми удосконалення правового статусу органів державного управління / А. І. Сирота // Теоретичні та практичні проблеми становлення правової держави в Україні : матеріали доп. і тези виступів наук. конф., 4–5 травня 1995 р. – Чернівці : Рута, 1995. – С. 107–112.
6. Дамдинов Б. Д. Теоретические проблемы правового статуса субъекта Российской Федерации / Б. Д. Дамдинов // Сибирский юридический вестник. – 2002. – № 3. – С. 18–23.
7. Про Державну податкову службу в Україні : закон України від 4 груд. 1990 р. № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 6. – Ст. 37.

Надійшла до редколегії 23.11.2010

КУЛИШ А. Н. ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО СТАТУСА НАЛОГОВОЙ МИЛИЦИИ В СИСТЕМЕ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ

Раскрыто понятие правового статуса, очерчены особенности правового статуса налоговой милиции в системе правоохранительных органов. Проанализирована система нормативно-правовых актов, которые регламентируют правоохранительную деятельность налоговой милиции.

KULISH A. PECULIARITIES OF TAX MILITIA LEGAL STATUS IN THE SYSTEM OF LAW ENFORCEMENT BODIES

The concept of legal status is determined, the features of legal status of tax militia in the system of law-enforcement bodies. The are outlined system of normative and legal acts which regulate law enforcement activity of tax militia is analysed.